

ІДЭАЛ КАНСАЛІДАЦЫІ ГРАМАДСТВА ЯК ФОРМА НЕГВАЛТОЎНАГА СУПРАЦІВУ (НА МАТЭРЫЯЛІЕ БЕЛАРУСКАЙ МАСТАЦКАЙ КУЛЬТУРЫ XIX СТ.)

Уводзіны. У сучасным глабалізаваным свеце, нягледзячы на нівеліроўку культур, менавіта суверэнітэт і захаванне нацыянальнай ідэнтычнасці становяцца гарантам развіцця культуры і будучыні краіны. У апошнія гады ў сферы духоўнай культуры Беларусі сфарміраваліся і набралі моц працэсы, якія патрабуюць іншых метадаў рэгулявання, выпрацоўкі адэкватных стратэгіі сацыякультурнага развіцця на аснове паглыбленага навуковага аналізу культурнага досведу. У кантэксце прыведзеных аргументаў актуальнасць вывучаемай тэмы не выклікае сумненняў. Негвалтоўны супраціў на працягу існавання беларускай нацыі выступаў у якасці дзейснага сродка па перайначванні сітуацыі несправядлівасці: сацыяльнай, палітычнай, гістарычнай. Доказам таму выступае мінулы досвед, трансліруемы праз многія тэксты культуры. Асвойванне гэтага мінулага досведу дае магчымасць прааналізаваць свой гістарычны шлях, здабыткі і страты ўласнай культуры, вызначыць найбольш прыдатныя метады і сродкі, якімі можна ўзняць нацыянальную годнасць. Суб'екты мастацкай творчасці асэнсоўваюць жыццё з розных бакоў, спецыялізуючыся на адначасовым вывучэнні шматлікіх праблем. Менавіта таму аб'екты духоўнай культуры, выражаныя праз іх сукупны інтарэс, пераўтвараюцца ў эфектыўныя інструменты самапазнання ўсёй культуры эпохі. Сярод такіх аб'ектаў вызначальнае месца займае ідэал.

Асноўная частка. Ідэал выступае адной з дамінуючых форм існавання каштоўнасцей у культуры. Арыентуючыся на ідэалы, чалавек вызначае мэты і задачы жыцця, практычнага пераўтварэння свету і сябе. Культурфіласофскае разуменне ідэала, яго ролі ў культуры, у структуры духоўнасці суб'екта становіцца эпіцэнтрам праектавання грамадскіх сістэм і чалавечага быцця. Гэта вядзе да неабходнасці асэнсавання ідэала як носьбіта найвышэйшай каштоўнасці, які накіроўвае паводзіны чалавека ў маральнай, эстэтычнай, палітычнай, рэлігійнай сферах, а таксама служыць крытэрыем ацэнкі рэальнасці ў кожнай з гэтых сфер. Такімі магчымасцямі ідэал валодае з той прычыны, што з'яўляецца не нейкім абагульненым фармуляваннем пэўнай каштоўнасці, а канкрэтным уяўленнем пра пажаданую будучыню, яе вобразам.

Найперш ідэал выступае прадуктам грамадскай свядомасці. Варта адзначыць, што аксіялагічнае артыкуляванне і інтэрпрэтацыя каштоўнасцей і ідэалаў у мастацкай творчасці адбываецца не ў індывідуальнай, а ў агульнаэтнічнай форме, паколькі яны выступаюць у якасці культурных сэнсаў, аб'ектывізаваных досведам этнічнай супольнасці. Слушнасць такога меркавання пацвярджае спецыяліст у галіне этнакультуралогіі Ю. Чарняўская, якая адзначае, што самасвядомасць індывіда першапачаткова працяўляецца не ва ўсведамленні сябе як «Я», а на аснове прыналежнасці да «Мы»: спачатку кроўна-сваяцкай абшчыны, пасля этнічнай супольнасці [1, с. 118].

Паколькі ідэал фарміруецца ў залежнасці ад успрыняцця яго сацыяльнымі групамі, ён становіцца яшчэ і аб'ектыўнай сістэмай сродкаў выразнасці, інтэгруючым фактарам развіцця духоўнай культуры ў цэлым у тую ці іншую эпоху. Ідэалы, у адрозненне ад каштоўнасцей, якія выступаюць у якасці культурных універсальных, з'яўляюцца канкрэтна-гістарычнымі і культурна абумоўленымі. Адметнасць інтэрпрэтацыі ідэала заключаецца ў тым, што мноства сэнсаў могуць быць незразумелымі, калі нам невядомыя агульныя ўмовы — грамадскае асяроддзе, гістарычны перыяд, стан праблемы.

Грамадскія ідэалы, у асноўным, фарміруюцца мыслячай элітай у адказ на канкрэтныя запыты і чаканні супольнасці. Паколькі розныя пласты грамадства маюць розныя інтарэсы, адначасова могуць існаваць непадобныя і нават супрацьлеглыя ідэалы, якія прыводзяць да барацьбы ідэй, або сацыяльныя групы знаходзяцца на розных прыступках у магчымасці адкрытага выражэння неабходнасці рэфармавання сацыякультурнай сітуацыі ў адпаведнасці з абраным ідэалам. Звычайна дадзеныя праблемы выходзяць на першы план у складаных гістарычных перыяды крызісу. Вось чаму праблема грамадскага ідэала была такой актуальнай для беларускай сацыякультурнай сітуацыі XIX ст., што адлюстравалася ў мастацкай творчасці суб'ектаў культуры. Неабходна падкрэсліць, што на той час ва ўмовах імперскага кантролю за любымі праявамі філасофскай і грамадскай думкі нацыянальная рэфлексійная культурфіласофія не магла развівацца ў форме тэарэтычнага мыслення — яна выражалася ў форме мастацкіх алюзій.

Адной з формаў негвалтоўнага супраціву, адначасова грамадскім ідэалам XIX ст., адлюстраваным у беларускай мастацкай культуры таго часу, з'яўляецца аб'яднанне грамадства на розных узроўнях супольнасці: саслоўным і нацыянальным. Адмаўленне ад асабістага на карысць грамадскага ў творчасці А. Міцкевіча даволі часта выступае ў якасці дамінуючай рэфлексіі. Так, у змаганні за ідэал свабоды аўтар стаіць на пазіцыі таго меркавання, што грамадская супольнасць мусіць згуртавацца і дзейнічаць у адпаведнасці з адзінай праграмай, якая б вызначала паводзіны кожнага ў справе дасягнення агульнай мэты: «Бо каб свабоды ўсім у чарадзе дабіцца, / Павінен кожны з гурту нечым адступіцца / У сваім уласным. Вось вам першая падстава / Для сацыяльнага кантракту!» [2, с. 191].

Так аўтарская рэфлексія закранае ў дачыненні да ідэала свабоды ідэал сацыяльнага яднання, сацыяльнай і этнічнай кансалідацыі як неабходнай ўмовы ў змаганні за яго рэалізацыю. Ідэал супольнага аб'яднання,

кансалідацыя, згуртаваць вакол мэты ў межах творчасці суб'ектаў беларускай культуры варта разумець як сацыяльнае і культурнае адзінства, неабходнае для поўнага асэнсавання праблемы залежнасці ад імперыі, усведамлення адсутнасці магчымасці самастойнага дзяржаўнага і культурнага развіцця як на ўзроўні індывідуальнай свядомасці, так і на ўзроўні супольнасці. У адпаведнасці з гэтым у колах тагачаснай інтэлігенцыі наспела выразнае разуменне неабходнасці аб'яднання для сумеснай барацьбы супраць агульнага ворага: «Возьмемся, дзецюкі, за рукі і дзяржэмся разам! А калі паны схочуць трымаць з намі, так хай жа робяць па сьвентай справядлівасці...» [3, с. 22].

Адметнасцю творчага пераасэнсавання ідэала сацыяльнай кансалідацыі можна назваць варыянтнасць грамадскай згуртаванасці на розных узроўнях: на ўзроўні адносін паміж прадстаўнікамі шляхецкай супольнасці і адносін «шляхціц—сялянін». Безумоўна, імкненне да яднання з'яўляецца першасным фактарам у барацьбе за аднаўленне дзяржаўнасці. Міжусобныя сутычкі, якімі была раз'яднана беларуская шляхта ўжо з XVIII ст., фактычна і прывялі да страты сацыяльнай, культурнай і палітычнай незалежнасці. Менавіта таму А. Міцкевіч ў паэме «Пан Тадэвуш» вялікую ўвагу надае ідэалу замірэння ў колах шляхты Сапліцова, Гарэшкаў і Дабжынцаў. Першапачатковыя шляхецкія сутычкі, звязаныя пераважна з непераадольным комплексам уласнай значнасці кожнага асобнага прадстаўніка шляхецкага саслоўя, а таксама зайздрасцю, пыхай, што засцілі вочы шляхце, у выніку прымуслі забыцца на тое, хто з'яўляецца сапраўдным ворагам: «Да таго ж і зайздрасць-ненаеда / Тут зеў разявіла ўкусіць свайго суседа, / Бо галадранцы ўсе, Сапліца ж быў багаты» [4].

У дадзеных абставінах нам бачыцца адна з выразных рыс нацыянальнага характару, якая спрадвеку замінае кансалідацыі беларускага грамадства ў моцную нацыянальную супольнасць: у справе ўсеагульнага змагання за нацыянальныя інтарэсы на першы план выходзяць асабістыя амбіцыі, якія ў сваю чаргу не дазваляюць прыйсці да мэты, паколькі ўносяць разлад у агульную справу (міцкевічаўскі канцэпт шляхецкага «замірэння», «згоды», дэкларуемыя ў фінале паэмы «Пан Тадэвуш»). Такім чынам, А. Міцкевіч праз адлюстраванне шляхецкай раз'яднанасці спрабуе падкрэсліць важнасць адзінства: «Бяда, што напаткала Дабжынцаў у судзі, Сюды на ноч сагнала ўсю шляхту з наваколя <...> / Хоць мелі на Дабжынцаў крыўд і зла нямала, / Цяпер забыліся на ўсё. Іх аб'яднала / Пачуццё роднасці...» [5].

За неабходнасць еднасці паміж рознымі саслоўямі кшталту кроўнай, сваяцкай выступае і Я. Чачот. У большасці сваіх вершаў паэт заклікае да ўзаемаразумення паміж панамі і сялянамі. Напрыклад, у вершы «Дабрачынным панам і іх аканомам, што клапоцяцца пра добры быт сялян» ён нагадвае: «Бог, што вам калісь даверыў, / Дбаць пра ўсіх сялян, пра лёс іх, / За дабро надзеліць шчасцем / На зямлі і ў нябёсах» [6, с. 52].

Шмат хто з прадстаўнікоў беларускай культуры XIX ст. у сваёй творчасці спрабаваў стварыць этычную мадэль ці абагульнены вобраз ідэальнага гаспадара з рысамі станоўчага народнага характару: сціпласць, ашчаднасць, гаспадарлівасць, гасціннасць, стрыманасць, шчодрасць, спагада, спачуванне. Канцэпт дбайнага гаспадара бярэ пачатак у народным эпасе і каляндарнай паэзіі. У якасці такога вобразнага ўвасаблення можна назваць судзію Сапліцу з паэмы А. Міцкевіча «Пан Тадэвуш»: «Ён першы волю даў нам шляхце і сялянам, / І ў пояс кланяцца, як перад грозным панам <...> / Клянуся, як на споведзі, не раз я бачыў: / Ён за адным сталом садзіўся з парабкамі, / Ды і з прыгоннымі сваімі — мужыкамі; / Плаціў за маламоцных часцяком падаткі, / А гэта ж не абы-якія там выдаткі!» [7].

Інтэрпрэтацыя ідэала кансалідацыі грамадства ў творчасці суб'ектаў беларускай культуры XIX ст. на першы план выводзіла паэтызацыю сялянскага побыту, адлюстраванне фізічнай і духоўнай прыгажосці прадстаўнікоў простага народа, іх высокіх маральных якасцей. Гэтая інтэнцыя найперш з'яўляецца працягам асветніцкай дэмакратычнай ідэі эвалюцыйнага дасягнення саслоўнай еднасці на аснове натуральнай роўнасці (не толькі ў значэнні саслоўнай, але і маральнай як вызначальнай). Пасля стагоддзяў панавання сармацкага міфу, які не толькі падзяліў народ па маёмаснай і этнічнай прыкмеце, але ў выніку прывёў да страты дзяржаўнасці і замаруджвання нацыятворачага працэсу, беларуская асветніцкая парадыгма дала штуршок да неабходнасці з'яднання сялянства і шляхты ў адзін народ.

Духоўную павязь, якая нагадвае кроўную, адчуванне сваяцкай злучанасці, нягледзячы на рознасць у сваіх сацыяльных статусах, адчуваюць паніч з лесніком Грышкам у творы Я. Лучыны «Паляўнічыя акварэлькі з Палесся»: «Чужыя мы зусім паводле роду, стану, / Ды хвілямі ўспамінаў крэўна паяднаны. / Твая сардэчнасць, што са знакам прастаты, / Праўдзівая заўсёды, бо не зіх пусты, / Больш вартая ад тых паводжанняў ласкавых, / Якія бачыш у салонах пышных бавы» [8, с. 78]. Выразна назіраецца такая ментальная дамінанта, як павязь, якая бярэ пачатак ад культуры кроўна-сваяцкага тыпу і абазначае пачуццё кроўнай і суседскай блізкасці грамады як вызначальнага сацыяльнага ўніверсуму беларусаў, калі чужыя людзі ў стаўленні адзін да аднаго былі амаль сваякамі. У такой пазіцыі бачыцца адлюстраванне каштоўнасці грамады як тыповага беларускага канцэпту. Паводле А. Рагулі, грамада выступае як сацыяльны ўніверсум, у нетрах якога ствараліся, захоўваліся і ўзбагачаліся новымі значэннямі сям'ятычныя рады — найперш людскасць, зямля, лад, гаспадар [9, с. 139]. Паводле нормаў грамады і людскасці на землях Беларусі дзейнічалі патэрны і нормы маралі і эстэтыкі, а значыць, менавіта яны фарміравалі духоўнае аблічча нацыі. К. Альхімовіч знаходзіўся на пазіцыі братняга ўзаемаразумення паміж прадстаўнікамі розных сацыяльных груп. У творы «Дажынкi» К. Альхімовіча мы бачым літаральна сямейную ідылію шляхты і сялянства, не пазбаўленую, аднак, пры ўсёй ідэалізацыі, відавочных рысаў праўдападабенства ў адлюстраванні.

Варта звярнуць увагу на той момант, што, нягледзячы на сацыяльнае расслаенне ў грамадстве, у большасці суб'ектаў беларускай культуры шляхта выступае ў якасці спагадлівых, сумленных гаспадароў, якім уласцівы высокамаральныя якасці ў дачыненні да падданных як часткі грамады (сям'і), як сваякоў па зямляцтву, як жыхароў агульнага дома, за захаванне і дабрабыт якога пан нясе адказнасць. Разглядаючы ў аксіялагічным ключы катэгорыю сям'і

на прыкладзе апісання асобнай шляхецкай сям’і Параяў, В. Дунін-Марцінкевіч спрабаваў вылучыць асобныя аксіялагемы, на якіх трымаецца сямейнае шчасце ў супольнасці: «Як трапляліся колісь такія магнаты, / Што і грошы давалі людзям небагатым», «Як пакора прад Богам з дзяўчат паслужных / Добрых жонак рабіла, пачцівых, адданных» [10, с. 155], «Сціпласць — грунт, пане мой, з ёю будзеш шчаслівы» [11]. Як сапраўдная маці, дапамагала сялянам дочка шляхціца Караля Аліса: «К хворым пойдзе Аліса, туды, дзе калекі. / Тут усмешка паможа, там добрыя лекі < ... > / Ёй — збавіцелька — кажуць вяскоўцы за тое / І завуць пры жыцці дабрадзеякай святою» [12]. У гэтым творы пісьменнік імкнуўся сцвердзіць думку пра адноснасць сацыяльных размежаванняў, пра тое, што ёсць каштоўнасці больш значныя, вечныя, чым прыналежнасць да шляхецкага роду, — усе яны знайшлі ўвасабленне ў аксіялагічнай мадэлі ідэальнага гаспадара.

Такім чынам, пабудова сацыяльна справядлівага грамадства бачылася адной з вызначальных мэтаў як творчай, так і грамадскай дзейнасці. Спраба ідэалізацыі грамадскага ладу, выражаная ў творах суб’ектаў мастацкай культуры, не такая радыкальная, як утопія, ідэалізацыя накіравана на ўмацаванне салідарнасці ў супольнасці, якой бракавала тагачаснаму раз’яднанаму грамадству.

Менавіта на аснове ідэала сацыяльнага і этнічнага яднання на ўзроўні адносін «шляхціц—сялянін», адлюстраванага ў творчасці суб’ектаў рамантычнай сацыякультурнай парадэгмы, назіраецца зварот да пераасэнсавання такога ідэала, як роўнасць. Яшчэ Арыстоцель зазначыў, што аптымальны варыянт руху ад магчымага (ідэал) да сапраўднага (яго рэалізацыя) ёсць ідэя чалавечага адзінства і прыроднай роўнасці. Роўнасць, як дамінуючы грамадскі ідэал XIX ст. у межах асветніцкай і рамантычнай парадэгмаў, у асноўным, мела пад сабой не сацыяльны, а маральны крытэры. Калі яднанне ў барацьбе, заснаванае на шляхецкай роўнасці, для той эпохі падаецца з’явай агульнаразумелай, то прыняцце пад увагу і прызнанне паўнаважнага становішча сялян на роўных з панамі ў правах, сацыяльных і маральных, становіцца надзвычай актуальным, хоць і дастаткова нязвыклым на першы погляд. Прызнанне сацыяльнай роўнасці служыць адным з першых кансалідуючых фактараў нацыянальнай супольнасці. Парадоксам беларускай сацыякультурнай сітуацыі з’яўляецца факт, што актуалізацыя ідэала роўнасці ў творчай і практычнай дзейнасці суб’ектаў адбылася з ініцыятывы менавіта «панскіх дзяцей» — прадстаўнікоў вышэйшага саслоўя, ад якіх зыходзіла імкненне вызваліць прыгонных. Гэта пацвярджае ў чарговы раз, што большасць з іх былі сумленнымі людзьмі, адданымі свайму народу.

У сучаснай культуралагічнай думцы Беларусі існуе меркаванне наконт таго, што рэалізацыя грамадскіх ідэалаў магчымая праз ідэалы духоўныя, маральныя [13, с. 61]. Вырашэнне многіх сацыяльных праблем В. Каратынскі бачыць у аднаўленні боскага парадку, у адпаведнасці з якім усе людзі паміж сабою роўныя на ўзор кроўнай злучанасці, абумоўленай, аднак, хрысціянскай сістэмай светапогляду. Менавіта гэтым тлумачыцца спадзяванне паэта на тое, што сяляніну «братам стане пан» — пераасэнсаванне грамадскага ідэала сацыяльнай роўнасці праз хрысціянскі маральны ідэал. Пісьменнік падкрэсліваў узаемаабумоўленасць і знітанасць грамадскага і маральнага, хрысціянскага ідэала. Ідэал боскага, гарманічнага светаўладкавання бачыцца паэту наступным чынам: «Мой ідэал — з небам люд аб’яднаны» [14, с. 83]. Гэта можна патлумачыць як жыццё чалавека і грамадства паводле боскіх заповядзяў і маральных законаў, якое гарманізуе рэальнае і трансцэндэнтнае.

Адным з дзейных чыннікаў сацыяльнага аб’яднання выступае аксіялагічная катэгорыя праўды. Ф. Багушэвіч вызначае праўду за першаступенны ідэал, які здольны абудзіць грамадства: «Каб яго, то слова, ды праўдай назвалі, / Каб і разышлося то слова па свеце < ... > / Каб жа тое слова ды людцаў з’яднала, / Каб на тое слова варагоў не стала; / Каб людцы прызналі братоў ды братамі — / Дзяліліся б доляй і хлеба шматамі, / А без таго слова я — нямы калек!» [15, с. 34]. Менавіта праўда стаяла на чале нацыянальнага самаўсведамлення ды выкрышталізоўвання нацыянальнай ідэі, паколькі на аснове праўды не толькі спасцігаецца сапраўдная сутнасць рэчаў і з’яў як ў сінхронічным, так і ў дыяхранічным планах, але і прадпрымаюцца спробы карэкціроўкі рэальнасці на аснове азначанага ідэала. Ф. Багушэвіч не толькі падтрымлівае праблему сацыяльнай справядлівасці, якая пераважала тады ў грамадскай думцы, — ён імкнецца актыўна зацвердзіць ідэю ўсеагульнай справядлівасці, адзінства і братэрства ў яднанні.

Заклучэнне. Досвед мінулага, зафіксаваны ў многіх культурных тэкстах XIX ст., сцвярджае, што для гарманічнага і паўнаважнага існавання нацыі як самастойнага суб’екта культуры неабходна пераадолець раз’яднанасць грамадства на розных узроўнях. Асабліва актуальным гэта падаецца для пераходных перыядаў сацыякультурнага развіцця грамадства, якім акурат выступае XIX ст. Аб’ектывацыя грамадскіх ідэалаў у мастацкіх тэкстах адлюстроўвае імкненне суб’ектаў культуры, нягледзячы на складанасць умоў існавання беларускага этнасу ў той час, абудзіць нацыянальны дух і веру народа ў сябе як самастойнага суб’екта—стваральніка высокай духоўнай культуры. Інтэрпрэтацыя ідэала аб’яднання грамадства на розных узроўнях выражае «праграму актыўнага дзеяння» супольнасці па рэалізацыі і дасягненні яго ў рэчаіснасці. Сродкамі рэалізацыі ў межах праграмы, выразна прадстаўленымі ў творчай спадчыне суб’ектаў культуры XIX ст., выступаюць негвалтоўны пасіўны супраціў шляхам дасягнення згоды і салідарнасці ў грамадстве, імкнення да замірэння і роднасці кшталту сямейнай (канцэпт грамады), што садзейнічае заканамернаму рэфармаванню розных сфераў жыццядзейнасці. Варта падкрэсліць, што дадзеныя ідэалы, сфармуляваныя і абумоўленыя пэўным культурным кантэкстам, могуць выходзіць за межы канкрэтнага часовага перыяду, укараняцца ў вечнасці па сродках мастацкай рэфлексіі ў «праграме актыўнага дзеяння», да якой можа звярнуцца нацыя ў выпадку пагрозы яе гарманічнаму развіццю з боку дэструктыўных фактараў.

Спіс цытуемых крыніц

1. Чернявская Ю. В. Этническая культурология: концепты, подходы, гипотезы. Минск : Бел. гос. ун-т культуры и искусств, 2010. 263 с.
2. Міцкевіч А. Пан Тадэвуш, або Апошні наезд у Літве: шляхецкая гісторыя 1811—1812 гг. Мінск : Маст. літ., 1998. 367 с.
3. Каліноўскі К. Мужыцкая праўда // Тварам да шыбеніцы: Кастусь Каліноўскі і паўстанне 1863—1864 гг. у беларускай і летувіскай паэзіі : анталогія. Ракаў, 2013. С. 21—33.

4. Міцкевіч А. Пан Тадэвуш, або Апошні наезд у Літве. С. 202.
5. Там жа. С. 237.
6. Чачот Я. Свіцязь : выбр. тв. Мінск : БелЭн, 1999. 220 с.
7. Міцкевіч А. Пан Тадэвуш, або Апошні наезд у Літве. С. 196.
8. Лучына Я. Творы: вершы, нарысы, пераклады, лісты. Мінск : Маст. літ., 2001. 206 с.
9. Рагуля А. У. Зерне характава : культурфіласофскія нататкі. Мінск : Выд. В. Хурсік, 2013. 272 с.
10. Дунін-Марцінкевіч В. Выбраныя творы. Мінск : Маст. літ., 2001. 239 с.
11. Там жа. С. 156.
12. Там жа. С. 157.
13. Уладыкоўская-Канаплянік Л. М. Духоўныя ідэалы ў сучаснай культуры Беларусі і каштоўнасці глабалізму. Мінск : БДУ, 2009. 198 с.
14. Каратынскі В. Творы. Мінск : Маст. літ., 2009. 334 с.
15. Багушэвіч Ф. Творы. Мінск : Маст. літ., 2001. 206 с.

УДК 27(043.3)+008(043.3)

В. У. Кернажыцкая

Ваўкавыскі каледж устаноў адукацыі «Гродзенскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Янкі Купалы», Ваўкавыск

КАНФЕСІЯНАЛЬНЫЯ ПРАЦЭСЫ НА ВАЎКАВЫШЧЫНЕ: ГІСТОРЫЯ І СУЧАСНАСЦЬ

Уводзіны. Рэлігія на працягу стагоддзяў выступала асноўным фактарам, які ўздзейнічаў на фарміраванне светапоглядных арыенціраў. З'яўляючыся састаўной часткай нацыянальнай і гістарычнай традыцыі народа, яна і сёння працягвае аказваць уплыў на розум і сэрца многіх людзей.

Асноўная частка. Апошнія дзесяцігоддзі паказалі, што ў Беларусі істотна змянілася рэлігійная сітуацыя. Калі напярэдадні распаду СССР да ліку няверуючых адносілі сябе каля 65% насельніцтва рэспублікі, то сёння, па ацэнках беларускіх сацыёлагаў, да веруючых сябе далучаюць звыш 50% насельніцтва. Сярод веруючых больш 80% праваслаўных, больш 10% католікаў, амаль 2% пратэстантаў, 0,2% іўдзеяў, каля 1% вызнаюць іншыя рэлігіі [1, с. 167].

У ходзе сацыялагічнага даследавання ў Ваўкавыскім раёне высветлілася, што з праваслаўем сябе атаясамліваюць каля 70% апытаных, з каталіцызмам — каля 30% [2, с. 1].

Такія істотныя маштабы распаўсюджвання рэлігійнасці тлумачацца карэннымі сацыяльна-эканамічнымі, сацыяльна-культурнымі і палітычнымі зменамі, якія адбыліся ў Рэспубліцы Беларусь у працэсе набывання ёю дзяржаўнай незалежнасці, цяжкім і неадназначным пераходам да рынкавай эканомікі, глыбокімі зменамі ў каштоўнасных арыентацыях і светапоглядных пазіцыях большасці насельніцтва нашай краіны.

Спецыфіка рэлігійнай сітуацыі ў Беларусі заўсёды вызначалася ў першую чаргу яе геапалітычным становішчам на стыку заходняй і ўсходняй цывілізацый, праваслаўнага і каталіцкага свету. Буфернае становішча Беларусі паміж Расіяй і Еўропай прывяло да таго, што большасць насельніцтва традыцыйна звязвае каталіцызм з Захадам, а праваслаўе — з Расіяй. Сёння ў межканфесійных ўзаемадзеянні актыўна ўключаюцца пратэстанцкія дэнамінацыі. Такім чынам, за апошнія гады ўзрасла колькасць рэлігійных аб'яднанняў у рэспубліцы, павялічылася іх канфесійная разнастайнасць. У канфесійнай структуры рэспублікі асноўную долю складаюць праваслаўныя (45%), каталіцкія (15,1%) і пратэстанцкія (35,21%) суполкі, 4,63% — аб'яднаны астатніх веравызнанняў і рэлігійных плыняў [3].

Усяго ў Беларусі на 1 студзеня 2016 г. зарэгістраваны суполкі 26 розных канфесійных кірункаў. Сярод іх 1 659 праваслаўных прыходаў у складзе 15 епархій, 493 каталіцкіх парафій у складзе 4 епархій, 1 060 пратэстанцкіх суполак [4, с. 4].

На тэрыторыі Ваўкавыскага раёна на сёння дзейнічае 31 рэлігійная абшчына 6 канфесій: 14 — Беларускай праваслаўнай царквы, 11 — Рымска-каталіцкай царквы, 6 пратэстанцкіх рэлігійных суполак. Рэлігійную дзейнасць на тэрыторыі раёна ажыццяўляе 41 святар. Богаслужэнні і рэлігійныя абрады праводзяцца ў 38 культурных будынках [5].

Праваслаўная царква працягвае адыгрываць прырытэтную ролю ў рэлігійным жыцці нашай краіны. У 1989 г. заснаваны Беларускі экзархат Рускай праваслаўнай царквы. Другая афіцыйная назва Беларускага экзархата — Беларуская праваслаўная царква (БПЦ). Кіраўніцтва ёю ажыццяўляе Сінод на чале з Мітрапалітам Мінскім і Заслаўскім Паўлам, Патрыяршым Экзархам усяе Беларусі.

Традыцыі праваслаўя на Ваўкавышчыне вельмі глыбокія. Старажытныя летапісы паведамляюць, што ў XI ст. Ваўкавыск уваходзіў у Тураўскую епіскапію. Верагодна, яшчэ ў пачатку XI ст. пры Святаполку I у Тураве была заснавана епіскапская кафедра. Артыкул у Кіеўскім патэрыку рэдакцыі Іосіфа Грызны паведамляе: «Третье богомолие епископию поставил в Турове в год 6513 (1005) и дал ей города с погостами в послушание и священство и благословение держат себе Туровской епископии: Пинск, Новгород, Городен, Берестье, Волковыск..., и поставил первого епископа Фому» [6, с. 53—54]. Вядомы польскі гісторык XVI ст. М. Стрыйкоўскі адзначаў першапачатковасць праваслаўя на нашых землях. Аб гэтым бясспрэчным факце пісалі таксама нямецкі каталіцкі царкоўны гісторык Й. Марк, польскі гісторык Берасцейскай царкоўнай уніі Э. Лікоўскі і іншыя вядомыя даследчыкі.

Такім чынам, можна зрабіць выснову, што са старажытных часоў на землях Беларусі, а значыць, і на Ваўкавыскай зямлі вызнавалася праваслаўная вера.